

חולין מ

עניין: אמירת פיוט מכניסי רחמים

**מגן אבות לרשב"ץ
אמונות ודעות ח"א פ"ד**

בעיקר. והעבודה שצותה התורה עליה ואמרה (שמות כג, כח): "ועבדתם את ה' אלהיכם", ואמר [דברים יג, ה]: "ואתו תעבודו", הוא – להתפלל אליו, להקריב קרבנות על מזבחו, ולעסוק בדתו, ולקיים מצותו, ולהפנות מחשבתו מענייני הגוף ולהדבק בו באהבה ויראה, ולהדמות בדרכיו. והרמב"ם ז"ל [חי' פרק לב] כתב בכלל עיקר זה, שלא נכנסים מופתים אחד-מנבראיו בינינו ובינו יתברך. וכן אמרו רז"ל [ירושלמי ברכות ט, א (ג); מדרש שוחר טוב מזמור ד]: לא תצווה למיכאל ולא לגבריאל אלא לדידי את צווח, ואנא עני לך, הדא הוא דכתיב [יואל ג, ה]: "כל אשר יקרא בשם ה' ימלט". וכמ"ש ז"ל [שבת יב:]: אל יתפלל אדם בלשון ארמי, לפי שאין מלאכי השרת נזקקין לו, שאין מכירין לשון ארמי. וכן יסדו הפייטנים: "המונים המונים, מכניסי תחתונים". וכן: "אלי צדק עברו בשערים בעדינו, שפכו רוח חן ותחנונים". אין התפלה להם אלא לשם יתברך, והם אינם אלא פרקליטין, כענין שכתוב [איוב לג, כ]: "אם יש עליו מלאך מליץ", וכי, שהם מזכירי זכותיו שהם פרקליטין, ולא יזכירו עונותיו כמו השטן בענין איוב שהיה קטיגור, כמ"ש באבות [נ, יא], וכמו שנבאר שם בע"ה.

אבל הרמב"ן ז"ל בדרשת "תורת ה' תמימה" כתב, שאין אנחנו עושים יפה בזה, וכן כמה שאומרים [נובא בדרשת "תורת ה' תמימה" לרמב"ן. ראה בכתבי הרמב"ן ח"א עמוד קעא]: מיכאל שרא רבא, קום ובעי רחמים על עמא רבא. ואני מודה לו בזה, ועוד נאריך בזה בע"ה. והדובר בזה באריכות בענין העבודה הם עניינים תורניים, אין זה

רמב"ן דרשת תורת ה' תמימה

יש לאלהים להשפילו ולהשמיד עובדיו. והע"ז השלישית 49 מהם העובדים למלאכים, הם הנבדלים*, והם שרים של האומות, כמו שנאמר ושר מלכות פרס, ושר מלכות יון 50, מיכאל שרכם 51, או שיחשבו שיש להם יכולת, או להיותם מליצים בינם ובין האל לעובדים אותם, וכל אחד עובד שלו, וכל זה נוהר לנו בתורה*. ונראה שאפילו להתפלל להם על דרך זה אסור לנו כמו שנאמר בהגדה 52, בשר ודם יש לו אוהב אם באת לו עת צרה אינו נכנס לביתו פתאום אלא הולך ועומד על פתח חצרו של פטרונו וקורא לעבדו או לבן ביתו, והוא אומר לו איש פלוני עומד על פתח חצרו 53, אבל הקב"ה אינו כן, אלא אמר הקב"ה, אם באת לך עת צרה לא תצווה לא למיכאל ולא לגבריאל ויענו לך, אלא אלי צווח ואני אענה לך, הה"ד כל אשר יקרא בשם ה' ימלט 54, ולא לגבריאל. ולפי זה אנו... במיכאל שרא רבא ובמכניסי רחמים*, וכן נראה דברי הרב בספר המדע 54, ובמין זה של ע"ז אמר הכתוב, ויעבדו

מהר"ל נתיב העבודה פ"ב

שהוא מבקש אין מקטריגים. ומזה משמע שיתפלל אל הש"י שלא יהיה לו צרים, אבל שיתפלל ולומר למלאכים אל תהיו צרים לי זה אין ראוי רק שיהיה זה דרך התפלה אל הש"י. אבל אנו נהגים לומר מכניסי רחמים הכניסו רחמינו לפני בעל הרחמים וגו', ואין זה ראוי כי דבר זה כאילו מתפלל אל מלאכים שיכניסו רחמינו ולא מצאנו זה. והוא דאמרינן במסכת תענית (ט"ז, ע"א) שכאשר גזרו תענית היו יוצאים לבית הקברות כדי שיתפללו עלינו המתים רחמים, אין זה שאנו מבקשים מן המתים שיתפללו עלינו רק שאנו הולכים לבה"ק ומתחברים למתים שגם המתים יתחברו לחיים ויבקשו רחמים על ישראל, כי המתים ג"כ ישראל והם אוהבים ישראל ומבקשים רחמים על ישראל, אבל לומר למלאכים הכניסו רחמינו זה אין ראוי. ואפי' אם מותר לומר לאדם אחר התפלל עלי, זהו אצל האדם שהוא עושה חסד עם חבירו ולפיכך יכול לומר עשה

אתי חסד זה התפלל עלי, אבל במלאכים לא שייך לומר כך רק היא דרך תפלה ובקשה ח"ו שיתפלל כך. וי"ל כי מה שאנו אומרים מכניסי רחמים הכניסו וכי אין זה בקשה כלל רק שהאדם מצוה כך למלאכים שהם מכניסים התפלה להכניס התפלה לפני הש"י, ויש כח לאדם לצוות למלאכים שהם ממונים על זה שיביאו תפלתו לפני הש"י. ועם כל זה הוא דבר שאין ראוי רק שיהיה מכניסי רחמים תפלה על דרך שאמרו ז"ל שיתפלל האדם שיהיה הכל מאמצים את כחו ולא יהיה לו צרים, ויהיה מתפלל אצל הש"י ע"ז, ולכך מה שמבקש מכניסי רחמים הוא תפלתו אל הש"י כי להגיה מכניסי רחמים יכניסו רחמינו, משמע תפלה ישמיעו תפלתינו, מכניסי דמעה יכניסו דמעונו, ולכך ישתדלו וירבו תחינה ובקשה וכך ראוי שהתפלה היא אל הש"י שמכניסי רחמים יכניסו רחמינו, וכך היא ג"כ בתחינה שהוא

שו"ת חתם סופר או"ח סי' קסו

ויקרתו הגיעני. ראשית דבריו תמה על הגאון מהר"ל מפראג בספר נתיבות עולם נתיב עבודה פ"ב, שמיאן לומר פיוט מכניסי רחמים שאין לנו עם מלאכים כלום כי אם ה' אלקינו שומע קול תפלה, ופרי"מ נתקשה הרי כל הספרים ספרי נביאים מלאים ותלך לדרוש את ה' להתפלל כמ"ש הרמב"ן על התורה [בראשית כ"ה כ"ב] ואין צורך להאריך. תמהתי הלא הגאון הנ"ל נשמר מזה באותו הפרק תוך כדי דיבור, ויען כי דבריו סתומים קצת ע"כ אפרש, כי דרך להעמיד מליץ בין מלך להדיוט כשאין ההדיוט חשוב וספון לפני המלך או אינו יכול להטעים דבריו כראוי, ויען ישראל לפנים ממלאכי השרת ואינם צריכים מליץ לפני אוהבם ית"ש והוא מקבל בסבר פנים יפות אפילו בלשון עלגים וגמגום, אם כן המליץ הלו אינו אלא קטנות אמונה חלילה, אך כל ישראל שותפים וגוף אחד ונפש א' וכשאחד מצטער גם חבירו מרגיש ועמו מצער, ועד"ז המתפלל על חבירו צריך שיחלה עצמו עליו [ברכות י"ב ע"ב] פ"י שיראה שגם הוא חולה

וכיון ששניהם בצער טוב יותר שיכנס הראש משיכנס הרגל, ע"ד משל התלמיד חכם הוא הראש, והמצטער שהוא עתה שרירי בדין הוא בבחינת רגל וקצת נוף, טוב להכניס הראש כיון ששניהם בעלי דברים ולא כמליץ בעד אחר, ולדברי הגאון הנ"ל גם פזמון מלאכי רחמים וסליחה י"ג מדות האמורות בחנינה יש לנמוע, מ"מ אנו אומרים עם הצבור הן אל כביר לא ימאס ודלוגו עלי אהבה, אך מכניסי רחמים דרכי להאריך בנפילת אפים עד שהגיע שליח ציבור לשומר ישראל:

ה' ישמור עמו ישראל מכל פגע ויחתמנו לשנה טובה שנת גאולה וישועה אמן:

משה"ק סופר מפפר"מ